

Sneløven

11. årgang nr. 3

September 2001

Menneskerettigheder og racisme i Tibet

Af Ellen Bangsbo

Den internationale FN konference ”*World Conference Against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance*” (WCAR) fandt sted i Durban, Sydafrika, fra den 30. august til den 7. september 2001. WCAR arrangeres af Menneskerettighedskommissionen. Op mod 950 NGO'er var registreret til deltagelse i WCAR. De to NGO'er *International Campaign for Tibet* og *Tibetan Centre for Human Rights and Democracy* deltog i konferencen og skriver dermed historie, idet det er første gang nogensinde, at NGO'er, som er fortalere for oplysning om forhold i Tibet har opnået ECOSOC akkreditering til deltagelse i en FN konference.

Ved de indledende møder i Durban har *International Campaign for Tibet* (ICT) og *Tibetan Centre for Human Rights and Democracy* (TCHRD) kritiseret Kina for, „at de overlagte racistiske og diskriminerende handlinger mod det tibetanske folk er som en ny slags apartheid imod Tibet og dets traditionelle buddhistiske kultur“. Både *International Campaign for Tibet* (grundlagt i 1988 med hovedsæde i Washington DC) og *Tibetan Centre for Human Rights and Democracy* (grundlagt i 1996 med hovedsæde i Dharamsala, Indien) har i mange år arbejdet på at henlede international opmærksomhed på Kinas krænkelse af menneskerettigheder i Tibet. §Ikke uventet var Kina meget imod, at disse NGO'er fik akkreditering til deltagelse i WCAR. Akkreditering for NGO deltagelse i FN konferencer skal godkendes af FN's *Economic and Social Council* (ECOSOC). ICT opnåede ECOSOC accept for deltagelse i WCAR med 46 stemmer for og 37 imod ud af 112 stemmer. TCHRD blev støttet med 44 stemmer for og 37 imod en deltagelse i WCAR. Det lykkedes dog Kina at få afvist NGO'en *Human Rights in China* (HRIC), som har hovedsæde i New York. I bedste NGO ånd blev repræsentanter fra HRIC i stedet inviteret til at deltage i WCAR gennem *International Campaign for Tibet*. Denne invitation blev ikke fremført blot med det formål at finde en fælle for kritik af Kinas overtrædelse af menneskerettigheder, men derimod for at fremhæve, at alle NGO'er skal have ret til og mulighed for på internationalt plan at fremføre kritik af andres landes overtrædelse af vedtagne FN konventioner. ICT fremhæver, at hvis stater kan blokere for en deltagelse af kritiske røster af dets styre, så vil et ”ægte” NGO fremmøde ved konferencer ikke være muligt. Også repræsentanter fra den tibetanske regering i eksil, *Tibetan Youth Congress*, *Tibetan Women's Association* og *Tibet Society of South Africa* deltog i WCAR konferencen gennem ICT og TCHRD. Alle disse organisationer har hovedsæde uden for Kina. De få eksisterende lokale NGO'er i Tibet er tæt knyttet til de kinesiske myndigheder, og på grund af det politisk meget følsomme klima er en aktiv civil deltagelse i NGO'erne yderst begrænset. Internationale NGO'er i Tibet er nødsaget til at arbejde under meget vanskelige vilkår, såsom en konstant overvågning fra de kinesiske myndigheder. At internationale NGO'er skal gå ”på listefødder” i Tibet kom tydeligt til udtryk i sommeren sidste år,

da Tibet Heritage Fund, som arbejder for bevarelsen af gamle bygninger i Lhasa uden varsel fik fastfrosset sin bankkonto og nogle dage derefter blev smidt ud af Tibet. §Budskabet fra ICT og TCHRD som deltagere i WCAR var en henstilling til det internationale samfund om at påvirke Kina til at indgå i forhandlinger med repræsentanter for tibetanerne og derved finde en løsning på situationen i Tibet ud fra en diplomatisk og lovmæssig indfaldsvinkel. En deltagelse i FN konferencer giver NGO'er mulighed for med deres viden at påvirke og evaluere et slutdokumentet til en FN konvention ved at påpege eventuelle mangler og give nye og opdaterede input hertil. Det skal pointeres, at en NGO tekst kun kan blive indskrevet i slutdokumentet ved en regeringsdelegations tilslutning. Et samspil mellem NGO'er og regeringsdelegationer er derfor af stor betydning for begge parter, og i denne henseende er ”lobbyarbejde” mellem NGO repræsentanter og officielle regeringsdelegerede af allerstørste vigtighed.

Allerede ved de indledende møder forud for WCAR konferencen i Genève gav en FN komite udtryk for en kritisk holdning til Kinas overholdelse af menneskerettighederne. Nogle af FN komiteens medlemmer udtrykte bekymring for, om der egentligt eksisterer religionsfrihed for de mennesker, der tilhører ”minoritetsbefolkninger”, især i Xinjiang, Tibet og kinesiske områder med minoritetsbefolkninger. Kina har siden 1981 anerkendt *International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*. Kinesiske myndigheder udsendte den 25. juni 2001 en erklæring, som fastslår at Folkerepublikkens regering garanterer tilladelse til, at folk kan deltage i ”normal religiøs aktivitet”, som er tilladt ved lov, og at denne lov beskytter religionsfrihed for den brede del af de troende. Samtidig erklæres det, at det er ulovligt og strafbart at besidde et billede af Dalai Lama. Dette kom fornyligt til udtryk, da en tibetansk kvinde fik en længere fængselsstraf for at have set en video med Dalai Lama. Det er også forbudt at fejre Dalai Lamas fødselsdag den 6. juli, fordi kinesiske myndigheder anser en hyldest til Dalai Lama for at skabe splid mht. Tibets „forening med moderlandet“. Forbudet anses af kritikere for at være en vigtig faktor i den politiske kampagne, der har til formål at underminere Dalai Lamas indflydelse i Tibet.

Samtidig forlyder det fra officiel kinesisk side, at Dalai Lama som institution skal fortsætte. Lyder det forvirrende? I begyndelsen af august udtalte en ledende embedsmand i den tibetanske afdeling af Kinas Kommunistiske Parti, at når den 14. Dalai Lama dør, vil hans efterfølger den 15. Dalai Lama blive udvalgt og indsat under kontrol af de kinesiske myndigheder ”i overensstemmelse med historisk konvention og religiøse ritualer”. Kinesiske myndigheder har tidligere kritiseret Dalai Lamas position for at være udemokratisk, fordi den er baseret på en antagelse om genfødsel. Den 14. Dalai Lama, som blev 66 år i juli, har derimod erklæret, at en eventuel 15. Dalai Lama med sikkerhed vil blive genfødt i et frit

land udenfor Kina. Beijing har kæmpet for at nedkæmpe modstandsbevægelsen i Tibet lige siden kommunistiske tropper ankom til landet i 1950, og en kinesisk beslutning om at kontrollere en udvælgelse af Dalai Lama anses af kritiske iagttagere for at være en del af Beijings forsøg på at stramme grebet om det religiøse tibetanske folk. Denne politik kom allerede til udtryk da kinesiske myndigheder i 1995 fjernede en tibetansk dreng valgt af Dalai Lama som inkarnation af Panchen Lama, og insisterede på, at kun kinesiske myndigheder har autoritet til udpege inkarnationen af Panchen Lama. Ingen har siden set noget til den tibetanske dreng, som Dalai Lama udnævnte til Panchen Lama.

Et andet punkt som både ICT og HRIC har sat på dagsordenen i Durban, er Kinas behandling af minoritetsgrupper. Kinas 55 etniske minoritetsgrupper udgør omkring 109 mill. mennesker, hvilket er mere end 8 % af landets samlede befolkning. I en nylig erklæring fastslår de kinesiske myndigheder, at landets minoritetsgrupper har regional etnisk autonomi, og at de som minoritetsgrupper nyder ligestilling og speciel beskyttelse. Kinesiske myndigheder påpeger, at projekter under Kinas 'vestlige udviklingsprogram' har til hensigt at løfte minoritetsgrupper ud af fattigdom. Et af projekterne er påbegyndelsen af en internationalt omdiskuteret jernbane mellem Qinghai og Tibet. Kinesiske myndigheder mener, at jernbanen vil styrke landets infrastruktur og skabe mange nye jobs. *International Campaign for Tibet* og *Tibetan Centre for Human Rights and Democracy* fremhæver, at moderniseringen i Kina er rettet mod byområder og derfor ikke tilgodeser minoritetsgrupper, der hovedsageligt er bosat i landområderne, som de ifølge kinesisk lov ikke har tilladelse til at flytte fra. Kritikken fra ICT og TCHRD støttes af det officielle FN panel, der frygter, at jernbanen vil medføre en storstilet bosættelse af kinesere i TAR og Qinghai regionerne. Det "vestlige udviklingsprojekt" anses for simpelthen at være endnu en måde for Kina at kontrollere minoritetsgrupper på.

Ifølge *Human Rights in China* er levestandarden i Kina betydelig højere for kinesere end for minoritetsgrupper, som udsættes for diskrimination hvad angår arbejde, uddannelse og sundhedsbehandling. Både ICT og TCHRD og FN's undersøgelsespanel påpeger, hvor vigtigt det er, at Kina sørger for, at børn i minoritetsområder får ret til at udvikle deres eget sprog og kultur. Undervisningen i de kinesiske skoler er underlagt begrænsninger, fordi de skal følge en national læreplan, og mange tibetanske forældre ønsker ikke at sende deres børn i en kinesisk skole, fordi de føler, at den obligatoriske undervisning på mange områder er uvedkommende for deres børn.

Der burde være mulighed for, at skoler i Tibet i forlængelse af den obligatoriske nationale undervisning får tilladelse til at tilføje en egen læreplan på samme måde som det er tilladt i de tibetanske skoler i Nepal og Indien. Selvom undervisningssproget i mange grundskoler i Tibet efterhånden er tibetansk, viser det sig at være mindre hensigtsmæssigt, når børnene senere skal søge ind på en højere læreanstalt, hvor undervisningssprog og adgangseksamen er på kinesisk. Størstedelen af tibetanere i Tibet er bosat i landområder, hvor mindre grundskoler ikke modtager statsstøtte. Selvom det officielt forlyder, at al skolegang i Kina er gratis, skal forældre betale til skolernes drift og mange forældre har simpelthen ikke råd til at sende deres børn i skole. Med mangelfuld skoleuddan-

nelse og et ringere kendskab til kinesisk diskvalificeres tibetanske børn til en højere uddannelse, da de har svært ved at konkurrere med kinesiske børn.

Kinesiske myndigheder hævder, at 70 % af alle officielle stillinger i Tibet er besat af tibetanere. HRIC påpeger imidlertid, at selvom særlige poster i de "autonome" minoritetsregeringer er reserveret minoritetsgrupper, så er toppositioner for det meste forbeholdt kinesiske kadre og officielle personer fra kommunistpartiet. Tibetanere er generelt dårligere uddannet end kineserne, og rekruttering af folk til attraktive officielle stillinger er snarere baseret på en partitro holdning end på uddannelseskvalifikationer. En talsmand for de kinesiske myndigheder har netop tilkendegivet, at der snart vil blive indført en speciel lønpolitik i Tibet, hvor lønnen i officielle stillinger vil blive hævet 2,5 gange. Dette vil muligvis opmuntre flere kinesere til at bosætte sig i Tibet. Intern migration har ført til, at kinesere udgør størstedelen af befolkningen i Lhasa, og at kinesisk sprog derfor langsomt er ved at dominere tibetansk som lokalt sprog i Lhasa. For tibetanere i Tibet synes mange af de igangsatte moderniseringsprojekter derved at være et skridt frem og to tilbage.

Den nyligt udsendte kinesiske rapport, som forsvarer en hensyntagen til minoritetsbefolkningernes rettigheder, er ifølge FN panelets konklusion ikke fyldestgørende, og panelet har efterlyst en bredere redegørelse med flere informationer. En talsmand for *International Campaign for Tibet* har ved et møde i Durban henstillet til de kinesiske myndigheder om at indrømme, at Kina er skyldig i diskriminering og racisme mod det tibetanske folk, samt at racistisk sprog skal fjernes fra offentlige fora og statslove. Yderligere påpeger organisationen, at Kina fordømmer racisme i de vestlige lande, mens racisme i Kina betragtes som et internt anliggende. En talsmand i organisationen mener, at en fornægtelse af, at racisme overhovedet er et problem i Kina, er en politik, som forhindrer tibetanere samt andre "minoritetsgrupper" i at påpege problemer omkring racisme på en meningsfyldt og konstruktiv måde.

At *International Campaign for Tibet* og *Tibetan Centre for Human Rights and Democracy* for første gang er akkrediteret til deltagelse i en FN konference er et afgørende gennembrud for muligheden for at kunne fremføre kritik omkring forhold i Tibet i et internationalt forum. På længere sigt kan dette betyde at organisationer, som er fortalere for rettigheder i Tibet, vil blive inviteret til at deltage i andre internationale NGO møder, samt endda eventuelle andre møder på højere niveau.

Ellen Bangsbo er antropolog og BA i tibetansk